

Olympiáda není veřejným statkem

JAROSLAV BACHORA

Lidé, kteří prosazují pořádání Olympijských her v Praze nejsou žádní dobrodějové a naivní snílci. I oni totiž musí vědět, že připravit město na tak zbytečnou akci je drahé a že se tzv. investice nemohou nikdy vrátit. I oni musí vědět, že na tom může vydělat jen ten, kdo se přísaje na prs veřejných financí a bude z něj sít coby dodavatel staveb, dotovaný pořadatel akcí či jako prodejce čehokoliv na stadionech. Výmluvy na financování prostřednictvím tzv. PPP (partnerství soukromého a veřejného sektoru) jsou jen zástěrkou pro skryté zadlužování města i země.

Dobyvatelé renty ze Sdružení Olympiáda pro ČR se ale snaží prosadit konání OH v Praze za každou cenu. Chtějí z veřejných peněz stavět všemožné areály a stadiony, které pak budou chátrat jako Strahovský stadion nebo se budou (opět

z veřejných peněz) uměle udržovat jen proto, aby se v nich občas nějaká (opět z veřejných peněz financovaná či dotovaná) demonstrativní akce uskutečnila. Tvrzení, že Praha tak získá nová a „tolik potřebná“ sportoviště pro veřejnost, je prostě lživé. Občané Prahy nic „nezískají“. Aby Pražané nové stavby „získali“, stát jim nejprve, sportovcům i nespportovcům, fanouškům i nefanouškům, sebere jejich peníze. Sportoviště tohoto druhu nejsou v žádném případě veřejným statkem. Stát by skrze Olympiádu zaplatil podnikání či zábavu z peněz lidí, kteří na sportoviště v životě nevkrčí.

Zaštiťují-li se lobbisté za pořádání Olympiády „analýzami“, podle nichž se akce „vyplatí“, ať si sami seženou investory! Pokud by měl být zisk ze vstupenek, reklam a přenosových práv dostatečný, pak

by se bezesporu našlo dost privátních budovatelů a investorů, kteří by této poptávce vyhověli a stadiony stavěli a provozovali. Kdyby se do toho nevměšovali politici, rozhazující cizí peníze pro svou slávu pod pláštíkem „veřejného zájmu“, mohly by Olympiády být normální sympatické sportovní utkání a ne demonstracemi fiktivního bohatství té či oné země.

Je příznačné, že o přidělení pořadatelství OH nežadají u Mezinárodního olympijského výboru spolky sportovců, ale politici. Je signifikantní, že první státem organizovanou moderní Olympiádou byla ta v roce 1936 ve fašistickém Německu. Politici a lobbisté tehdy i dnes pouze vydávají svůj privátní zájem za zájem veřejný. Olympiáda není žádným veřejným statkem a tudíž na ní nemá jít z veřejných peněz ani haléř.

NEZÁVISLÉ STÁTY V EVROPĚ

V této rubrice představujeme západoevropské země, které nejsou členy EU. Existenci nezávislých jurisdikcí považujeme za garanci svobody a prosperity v Evropě. Státy, na které se nevztahují daňové a jiné direktivy EU, mohou nízkým zdaněním a vysokou prosperitou dávat příklad ostatním zemím.

STÁT JERSEY

Rozloha: 116 km²

Poloha: Normanské ostrovy (mezi Francií a Anglií)

Počet stálých obyvatel: 90 812

Hrubý národní důchod na obyvatele: 52 700 USD (2003), což je o 90 % více než ve Velké Británii nebo Německu.

Tradiční jazyk: Jerriais (normanský jazyk)

Oficiální jazyk: Angličtina

Státní zřízení: Samosprávné území pod ochranou britské královny. Spravováno demokraticky voleným 55-členným parlamentem

Měna: Jerseyká libra

Míra inflace: 5,3 %. Jerseyká libra je fixně vázaná na britskou libru, inflace vyšší než britská je odrazem přílivu kapitálu na ostrov.

Míra nezaměstnanosti: Na ostrově je registrováno 497 nezaměstnaných neboli 0,9 % pracovní síly. Dávky v nezaměstnanosti na ostrově neexistují. Ve státním sektoru pracuje jen 10 % pracujících.

Míra přerozdělování: Celkové veřejné výdeje dosahují 19,3 % hrubého národního důchodu, z toho na penze jde 4,3 % HND.

Daně: Na Jersey nemají daň z přidané hodnoty, dědické daně ani daně z kapitálových výnosů. Od roku 1940 se zde platí rovná daň z příjmu ve výši

20%, která vynáší 367 milionů liber a plní tak 83 % vyrovnaného rozpočtu. Jersey má uzavřenou celní unii s EU, takže neexistují obchodní bariéry mezi Jersey

a státy Evropské unie, Jersey proto vybírá cla podle sazebníku EU (ale neposílá je do EU, ponechává si je ve svém rozpočtu).

Diplomatické vztahy: Jersey není členem EU, ale je členem Britského společenství i Parlamentního shromáždění frankofonních států. Obranu Jersey zajišťuje smluvně Velká Británie.

Zdroje: www.wikipedia.org/wiki/Jersey, www.gov.je/statistics

Rozumí tady někdo bruselštině?

MILENA VARADINKOVÁ

Rada Evropské unie vydala Nařízení č. 1777/2005 týkající se DPH, platné od roku 2006. Nařízení je, pro ty z vás, kdo ještě nejsou zběhlí v eurolegislativě, na rozdíl od směrnic plně závazné pro všechny, aniž by bylo potřeba ho zapracovat do národní legislativy skrze hlasování v národních parlamentech a aniž by muselo být přeloženo do srozumitelné češtiny.

Otázka je, zda všichni plátcí DPH vůbec něco tuší o jeho existenci a pokud tuší, zda po jeho prostudování vůbec pochopí, co se od nich žádá. Je sice přeloženo do „české bruselštiny“, ale na první pohled je evidentní, že česká bruselština nemá s naším rodným jazykem mnoho společného. Může snad být normální smrtelník moudrý například z následující formulace?

Zboží přepravované jeho pořizovatelem mimo Společenství a využívané pro vybavení nebo zásobení dopravních prostředků používaných pro neobchodní účely jinými fyzickými osobami, jako například veřejnoprávními organizacemi a sdruženími, by mělo být vyloučeno z osvobození od daně vztahujícího se na vývozní transakce.

Vypadá to, že něco je zřejmě zdaněno, něco z toho je od daně osvobozeno, a z toho osvobozeného je zase něco vyloučeno z osvobození, a z toho vyloučeného z osvobození by případně zase něco mohlo být osvobozeno... a tak dále ad nauseam ... dokud každý euroúředník nepopíše tolik megabajtů, aby tím jasně prokázal že má nárok na svůj vysoký plat i s dietami. Jen ať si euroúředník píše, když ho to baví, ale proč nás proboha nutí pod-

le tak složitě vymyšlených nesrozumitelných konstrukcí žít?

Nebo třeba tato stylistická perla:

Splňuje-li v průběhu kalendářního čtvrtletí neusazená osoba povinná k dani používající zvláštní režim stanovený v čl. 26c části B směrnice 77/388/EHS alespoň jedno z kritérií pro vynětí uvedené v čl. 26c části B odst. 4, členský stát identifikace vyjme tuto neusazenou osobu povinnou k dani ze zvláštního režimu. V takovém případě může být neusazená osoba povinná k dani následně kdykoli během tohoto čtvrtletí ze zvláštního režimu vyňata. Pokud jde o elektronické služby poskytnuté před vynětím, ale během kalendářního čtvrtletí, v němž došlo k vynětí, neusazená osoba povinná k dani předloží daňové přiznání za celé čtvrtletí podle čl. 26c části B odst. 5 směrnice 77/388/EHS. Povinnost předložit toto daňové přiznání se nedotýká případné povinnosti být registrován v členském státě podle běžných pravidel.

Takže pokud nevíte, o čem je řeč, a pokud navíc nemáte v malíčku článek 26c části B směrnice 77/388/EHS, pak evidentně nemáte vůbec nárok na euroexistenci ani ve zvláštním režimu, zejména, jste-li zároveň neusazenou osobou povinnou k dani. Už je vám to konečně jasné? Kdybych tak mohla být usazenou osobou trvale vyjmutou z eurařízení...

Zaplatí to každý občan

Celé nařízení je psáno touto podivnou nesrozumitelnou řečí. Řadový občan si může říci: mě se to přece chválabohu netý-

ká. Jenže ono se ho to velmi bolestně týká, i když o tom neví a média i politici ho oblužují, jak se mu v té EU daří báječně. Aby byla vůbec schopna dodržet (pokud to vůbec jde dodržet?) všechna podobná nařízení (kterých EU chrlí stovky ročně), bude si nejspíš každá firma muset platit extra referenta nebo poradenskou firmu pro sledování tohoto bruselského vodopádu legislativy a taky pro překlad z bruselštiny do normálního lidského jazyka. Tyto náklady se pochopitelně projeví ve zdražení veškerého zboží a služeb. To všechno nakonec zaplatí spotřebitel, tedy řadový občan. Nehledě na to, že sešněrování tolika nesmyslnými a často si protičečícími pravidly podvazuje rozvoj firem a tím i možnost, aby dosud nezaměstnaní našli práci a dosud špatně placení našli lépe placenou práci. Přitom mezi těmi, kdo pracují, roste podíl těch, kdo nevytvářejí žádné nové hodnoty, ale pouze evidují, vykazují a sledují, co nového ještě dále budou evidovat a vykazovat, aby byli bruselští euroúředníci uspokojeni.

Nejen, že si v euroorgánech vydržujeme svými daněmi rozsáhlý úřednický aparát, ale činnost, kterou tento aparát vykazuje, dál zpětně velmi negativně ovlivňuje obsah naší peněženky. Jak peněženky těch, kteří o EU vědí své, protože se ta eurařízení dnes a denně pracně snaží přelouskat, pochopit a dodržet, tak těch, kteří o jejich existenci vůbec nemají ponětí a pouze nadávají, jak se pořád všechno zdrazuje a jak si nemohou najít práci.

Soupeření předpisů (II.)

obhajoba konkurence právních řádů

RAHIM TAGHIZADEGAN a GREGOR HOCHREITER

Přinášíme druhou část textu „Soupeření předpisů“ (Regulation Race). Autoři Rahim Taghizadegan a Gregor Hochreiter založili v Rakousku institut Liberty Ideas (www.liberty.li) a poradenskou společnost Homo Agens www.en.homo-agens.com. Publikaci Regulation Race vydal v angličtině estonský institut Research Centre Free Europe (www.ukve.ee).
Překlad PM

Příčiny procesu centralizace

Centralizace politického rozhodování je evidentně převažujícím jevem posledních desetiletí či staletí, přestože jsou její důsledky, jak jsme ukázali v předchozí části, tak neblahé pro lidskou svobodu, prosperitu a mírové soužití. Ukážeme, které hybné síly tedy za centralizací stojí.

Mnoho odpůrců regulatorní konkurence ať již explicitně nebo implicitně předpokládá, že činnost vlády je pro společnost z podstaty dobrá. Tento předpoklad vede ovšem k mylným a nebezpečným závěrům ohledně charakteru státu i ohledně charakteru konkurence. Je-li stát chápán jako entita jednající v souladu s potřebami společnosti, pak je lo-

gicky jakákoliv síla, která podkopává akceschopnost státu, chápána jako škodlivá pro společnost jako celek. Na rozdíl od svobodné směny na trhu, kde mají z kontraktu prospěch obě strany směny, stát získává prostředky za pomoci násilí (nebo minimálně za pomoci hrozby použití násilí). Důsledkem této nedobrovolnosti je, že daňoví poplatníci jsou silně motivováni vyhýbat se zdanění, a to – v poslední instanci – „vystoupením“ z jurisdikce. Už z tohoto povrchního pohledu je patrné, že státní aparát je naproti tomu silně motivován bránit poplatníkům v unikání ze zdanění – pomocí centralizace.

Považujeme za klíčové rozebrat strukturu stimulů, která roztáčí tu téměř nezastavitelnou spirálu směrem ke stále větší centralizaci. Pouze odhalením mezních efektů motivací a stimulů působících na politiky a byrokraty bude možné formulovat rigorózní argumenty proti centralizaci. Protože lidské bytosti jednají v čase, nemůže nám statický argument, „výsledek“, podat úplný obrázek lidské volby, která je z podstaty dynamická a tudíž mezní. To neznámá, že to nakonec nejsou vědomá rozhodnutí byrokratů a politiků, která nakonec popohání tento proces. Dynamický přístup nám ovšem ukáže, jak jsou výsledky jednání jednotlivců modifikovány konkrétním institucionálním uspořádáním a jak dané uspořádání činí některá rozhodnutí atraktivnější než jiná.

I politici a byrokraté maximalizují užitek

Začneme bodem, který považujeme za nejdůležitější. Politici jsou také jen lidé. Stejně tak byrokraté. Proto reagují na podněty, které činí určité chování atraktivnější než jiné, jak jsme ukázali na předchozím příkladě. V tržní ekonomice je nejdůležitější motivací signál zisku-prospěchu. Kdykoliv člověk rozpozná příležitost dosáhnout zisk – a tím nemyslíme zdaleka jen zisk peněžní – pak se této příležitosti chopí. Podobné síly fungují i ve sféře politiky, s jedním extrémně důležitým rozdílem. Na rozdíl od podnikatelů, kteří riskují své vlastní peněžní prostředky, politici a byrokraté jsou placeni z daní a riskují peníze druhých, peníze daňových poplatníků. Jejich bohatství není odvozeno od toho, jak poslouží zákazníkům, ale od toho, jak se jim podaří odčerpávat daně od produktivního segmentu populace.¹⁶ Když tedy chtějí maximalizovat svůj příjem jako každý jiný, je v jejich osobním zájmu horizontálně rozšiřovat daňovou bázi. To se promítá do vrozené tendence byrokracie usilovat o rozšiřování jurisdikce, zejména proto, že zvyšování daní (vertikální rozšiřování daňové báze) naráží na značná omezení. Pokud je daňové břemeno příliš vysoké, populace může reagovat unikáním z daní. Buď mohou poplatníci prostě zanechat vysoce zdaňovaných aktivit ve prospěch méně zdaňovaných, ať již omezením doby věnované práci, nebo vykonáváním práce, která je méně zdaňována. Také mohou vykonávat činnost na černém trhu. Do třetice mohou v mezním případě emigrovat. Všechny tři případy ovšem omezují bohatství a moc byrokracie.

V konečné instanci každý maximalizuje svůj subjektivní užitek. Důležitým cílem lidí, jejichž živobytí závisí, jak to Oppenheimer nazýval, na „politických prostředcích“, neboli na použití síly či hrozby použití síly

k tomu, aby získali peníze (na rozdíl od „ekonomických prostředků“), je zajistit si relativní postavení ve společnosti. Jinak řečeno, protože žítí „politickými prostředky“ má tu výhodu, že pro své zboží a služby nemusíte nalézt kupce v dobrovolné směně, musí byrokraté používat donucovací státní aparát k zajištění relativního postavení ve společnosti. Proto může byrokracie hájit i politiku, která sice snižuje její absolutní bohatství, která jí nicméně umožňuje udržet si kontrolní vliv na společnost. Ukážeme, že tato snaha udržet si moc vede nutně k centralizaci. Odpověď spočívá v nákladech kontroly byrokratů ze strany obyvatel jurisdikce. Čím blíže k lidem byrokracie operuje, tím jsou náklady odhalení nekalého jednání byrokratů nižší. Např. pro starostu malé obce je díky blízkosti kontaktu mezi ovládajícím a ovládanými v takovémto lokálním ne-centralizovaném uspořádání téměř nemožné jednat dlouhodobě v rozporu s preferencemi obyvatel. To neznámá, že místní politici a byrokraté nebudou prosazovat politiku, která podporuje jejich politické postavení na úkor života obce. Jenže na rozdíl od vysoce centralizované byrokracie je pravděpodobnost odhalení takového jednání, kdy byrokraté jednají ve svůj prospěch na úkor veřejnosti, na místní úrovni mnohem vyšší, díky nižším nákladům na zjištění nepravosti. V centralizovaném státě se tzv. racionální neznalost, tj. situace, kdy jsou náklady sběru informací vyšší než očekávaný prospěch z jejich získání, stává racionální strategií občanů. Nižší náklady opuštění malé jurisdikce a vyšší pravděpodobnost odhalení jednání byrokratů ve svůj prospěch na úkor veřejnosti dávají byrokracii dostatečnou motivaci vyhnout se tomuto kontrolnímu mechanismu změnou jeho struktury. Centralizace proto uspokojuje nejhlavnější požadavky byrokracie; brání tomu, aby daňoví poplatníci mohli unikat z její moci, i tomu, aby jí mohli kontrolovat.

Kromě sociologického důvodu k upevnění hegemonického postavení byrokratů, můžeme nalézt i bytostné ekonomické argumenty proč byrokracie – „at the margin“ – obhajuje vždy další centralizaci. Pokud někdo nenese plně náklady svého chování, toto chování – jakkoliv může být škodlivé – bude nastávat častěji. A naopak, pokud některé chování neumožňuje využívat plně plody tohoto jednání, pak tato aktivita – jakkoliv by mohla být prospěšná – nebude vykonávána. Protože nařízení se na rozdíl od společenských norem neopírají o dobrovolný souhlas všech členů společenství, někteří nesou náklady, které by ale měl celé nést jejich původce, tj. byrokrat. Na rozdíl od volného trhu, kde uvalení nákladů na třetí stranu není možné, byrokraté

(a politici) mohou rozložit náklady svého chování na celou společnost. Toto institucionalizované snížení nákladů regulace pod úroveň tržní ceny vede k úměrnému nárůstu poptávky po nových regulacích. Co tento rozbor znamená pro naši otázku centralizace versus regulatorní konkurence? V méně centralizované společnosti lze snadněji přisoudit škodlivý vliv regulací na společnost byrokracii, což znamená, že je pro byrokracii uvalování daní a regulací na občany obtížnější. Proto existuje korelace mezi poptávkou byrokratů po nových regulacích a centralizací politického systému.

Složitost vlády pomáhá zakrýt skutečné zájmy byrokracie

Centralizace je v zájmu politiků a byrokratů ještě z jednoho důvodu. Čím větší je rozsah regulatorního monopolu, tím je snazší zakrýt usilování o moc a peníze spleť sítí orgánů, nařízení, zákonů, programů a komisí. V této síti vytvořené „odborníky“ za účelem monopolizace přístupu k moci se vynajímá zase pouze ti „odborníci“. Přesun politické moci na „odborníky“ je nevyhnutelným důsledkem centralizace, kterou velmi dobře ilustruje mandarinský stát starověké Číny, kde kasta byrokratů přivedla jednu z nejvyspělejších oblastí světa pomocí regulací k zaostalosti. „Odborník“ je držitel specifických znalostí o vnitřním fungování byrokracie, který díky své znalosti činí sám sebe nepostradatelným pro jakékoliv regulatorní rozhodnutí. Thomas Sowell poznamenal, že jejich „odbornost se skládá převážně z podrobných znalostí o konkrétním vládním programu, jehož institucionální složitost a žargon jej činí nerosrozumitelným pro ostatní. Obrovskou investici času a úsilí nutnou k pochopení spleťtých regulací a labyrintu administrativních procedur sotva podstoupí někdo kdo pro program nemá pochopení.“¹⁷

Nahrazení společenské moci mocí politickou vytvořením centralizovaného monopolu v rukou kasty byrokratů vede k rezignaci obyvatel a dusí v zárodku jakoukoliv jiskřičku snahy o vládu lidí nad sebe sama. Byrokratický systém vyvolává dojem, že bez byrokracie by nic nešlo, vytváří iluzi, že věci jsou dnes příliš komplikované, takže o nich může rozhodovat jedinec specializovaná byrokracie. Pravda je ale přesně opačná.

Poznámky:

¹⁶ Oppenheimer, F.: *The State*, Free Life Editions, 1975 (1908), p. 12.

¹⁷ Sowell, T.: *Knowledge and Decisions*, Basic Books, 1980, p. 36.

Pokračování textu „Soupeření předpisů“ Rahima Taghizadegana a Gregora Hochreitera přineseme v Laissez Faire – Leden 2006.

ÚŘAD NA ZRUŠENÍ

V této rubrice představujeme úřady, které žijí z peněz daňových poplatníků a jejichž existence je zbytečná nebo dokonce škodlivá. Jsme přesvědčeni, že odstraňování zbytečných úřadů je jediná cesta k omezení korupce a účinná cesta ke snížení daňového břemene.

Ministerstvo informatiky

Roční rozpočet: 669 milionů (2005)

Z toho:

Platy zaměstnanců: 74,5 milionu

Rozpočet na dotace: 500 milionů

Na co peníze jdou: Uvedených 500 milionů korun se rozděluje v rámci vládního programu „Řízení a koordinace financování komunikační infrastruktury veřejné správy“, do roku 2007 na tyto dotace má jít dohromady 2,5 miliardy. Dotace jsou rozdělovány na školení s názvy jako „Občan, úředník a Portál veřejné správy“, „e-Government“ apod. Celkem 200 milionů se rozdává na dotacích „firmám zavádějícím vysokorychlostní internet“. V rámci „Národního programu počítačové gramotnosti“ se desítky milionů rozdají firmám organizujícím školení – 417 korun na jednoho vykázaného posluchače. 30 milionů dostanou projekty 19 občanských sdružení, mezi nimi „vytvoření a provoz romského informačního multimediálního portálu Romea.cz“, „Moderní otevřené studium MOST“ Sdružení hasičů Čech a Moravy, „Databáze Fair-Play – Veřejná správa jako na dlani“ občanského sdružení Oživení a další podobné projekty.

Hodnocení: Firmy by zaváděly rychlý internet i bez dotací ministerstva, pokud by jim to stálo za to, a také většina firem, které internet zavádějí, dotace nedostává. Dotace vyvoleným firmám narušují tržní spravedlnost a efektivnost, umožňují přežívat méně schopným. To stejné platí pro dotace na školení – lidé by se naučili používat internet i bez dotací ministerstva, stejně jako se naučili bez ministerstva telefonovat (výjimkou byly kurzy telefonování organizované za veřejné peníze v Haliči Járrou Cimrmanem). Ministerstvo informatiky je zbytečnou a trhu škodící institucí. 669 mi-

lionů korun v rozpočtu Ministerstva informatiky je 669 milionů zbytečné a škodlivě vynaložených korun, odcizených daňovým poplatníkům, kteří by je dokázali využít lépe, než jak to za ně dělá stát.

Verdikt: Ministerstvo informatiky je třeba zrušit, zaměstnance propustit, dotační programy zrušit bez náhrady a budovu prodat a daňovým poplatníkům tak ušetřit bezmála miliardu ročně.

Studujete VŠE?

zapište si

MTP419 „Evropská měnová integrace“
DET465 „Zdanění – teorie a politika“

přednáší v letním semestru

Ing. Petr Mach, PhD.

více na **www.petrmach.cz**

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@iol.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597